

УДК 656.078

DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.35-5>

ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ НА РИНКУ МІЖНАРОДНИХ ВАНТАЖНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

INCREASING THE INTERNATIONAL COMPETITIVENESS OF UKRAINIAN ENTERPRISES IN THE INTERNATIONAL MARKET FREIGHT TRANSPORTATION

Рассадникова С.І.

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, доцент,
доцент кафедри економіки і міжнародних економічних відносин,
Міжнародний гуманітарний університет, м. Одеса
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8215-3649>

Білик О.С.

магістр,
Міжнародний гуманітарний університет, м. Одеса

Rassadnykova Svitlana, Bilyk Alexander
International Humanitarian University, Odessa

У статті проведено теоретико-методологічне дослідження та висвітлено практичні аспекти підвищенню рівня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на ринку міжнародних вантажних перевезень. Визначено сутність міжнародної конкурентоспроможності підприємства як стан міжнародної економічної діяльності підприємства, здатної під впливом зовнішнього середовища розвивати конкурентні переваги. Проаналізовано ринок міжнародних вантажних перевезень, динаміка вантажообігу за 2006–2021 рр. та виявлено зростання, значні перспективи для подальшого розвитку. Наведені результати PEST-аналізу щодо оцінки найбільш вагових факторів впливу зовнішнього середовища на конкурентоспроможність транспортно-логістичної компанії. Розроблено багатокутник конкурентоспроможності на прикладі конкретного підприємства на ринку міжнародних вантажних перевезень. Розроблено науково обґрунтовані рекомендації щодо шляхів підвищення конкурентоспроможності вітчизняних транспортно-логістичних підприємств.

Ключові слова: конкурентоспроможність, міжнародні вантажні перевезення, конкурентні переваги, транспортно-логістичні підприємства, динаміка вантажообігу, PEST-аналізу, ринок транспортно-логістичних послуг.

The article conducts a theoretical and methodological study and highlights the practical aspects of increasing the level of competitiveness of domestic enterprises in the market of international freight. The essence of the international competitiveness of the enterprise as the state of the international economic activity of the enterprise, capable to develop competitive advantages under the influence of the external environment is defined. The market of international freight transportation, the dynamics of freight turnover for 2006–2021 are analyzed and the growth, significant prospects for further development are revealed. The results of PEST-analysis on the assessment of the most important factors influencing the external environment on the competitiveness of the transport and logistics company are presented. As a result of the analysis, there is a significant impact of economic growth, inflation, technological innovation, technological change in freight transport, state regulation of international freight transport. A polygon of competitiveness has been developed on the example of a specific enterprise of ETERNA LEGAL GROUP LLC in the market of international freight transportation, calculated according to expert estimates. An assessment of the international competitiveness of transport and logistics services of ETERNA LEGAL GROUP LLC in the European market. Comprehensive calculations of the international competitiveness of transport and logistics services of the enterprise according to the method of effective competition showed that the studied transport and logistics company has competitiveness below the average competitiveness in the European market. Conclusions were made on the need to increase the competitiveness of domestic enterprises in the international freight market. On the basis of the received estimation measures for increase of the international competitiveness of

the enterprise, creation of the uniform logistic center in the territory of the country, expansion, export marketing are offered. Scientifically substantiated recommendations on ways to increase the competitiveness of domestic transport and logistics companies, including increasing the geography of exports of customs brokerage and transport and logistics services, expanding the range of foreign trade services, implementation of a full-scale marketing program to promote customs brokerage and transport systems. navigation to control international traffic.

Keywords: *competitiveness, international freight transportation, competitive advantages, transport and logistics companies, dynamics of cargo turnover, PEST-analysis, market of transport and logistics services.*

Постановка проблеми. Конкуреноспроможність як імовірність реалізації конкурентних переваг на міжнародному ринку вантажних перевезень в умовах глобалізації стає універсальним критерієм стратегії розвитку транспортно-логістичного підприємства. Посилення ролі конкуреноспроможності на внутрішньому та міжнародному ринках вантажних перевезень, з одного боку, та отримання більшої свободи у виборі конкурентної стратегії, з іншого, вимагають від керівників транспортно-логістичних підприємств прийняття більш виважених управлінських рішень, спрямованих на визначення міжнародної конкурентної позиції підприємства. Важливим кроком щодо утримання міжнародної конкурентної позиції транспортно-логістичного підприємства є якісно новий підхід до організації процесу стратегічного управління діяльністю підприємств на світовому ринку вантажних перевезень, оскільки особливої актуальності набуває своєчасне та адекватне реагування на зміни динамічного зовнішнього середовища, виклики процесів глобалізації. Це, своєю чергою, змушує транспортно-логістичні підприємства постійно удосконалювати методи і засоби стратегічного управління, з метою досягнення й утримання міжнародних конкурентних позицій та забезпечення довгострокового розвитку підприємства, яке надає транспортно-логістичні та митно-брокерські послуги на всіх ступенях розвитку підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти визначення конкуреноспроможності підприємства висвітлено у наукових працях вітчизняних і зарубіжних вчених: Л. М. Минко [1], В. В. Мерчанський [2], В. А. Павлова [4], Н. М. Тягунова [4], Г. О. Вербицька [5], С. В. Білоусова [6]. Сутність, основні складники, методи та джерела формування міжнародної конкуреноспроможності досліджували в наукових працях Є. В. Романко [7], Л. І. Піддубна [8], Т. В. Андросов [9], Ю. В. Колесник [10].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогоднішньому етапі розвитку ринку міжнародних перевезень актуальним питанням, що потребує першочергового вирішення, є розробка ефективних механізмів і заходів, які сприятимуть підвищенню рівня конкуреноспроможності вітчизняних транспортно-логістичних підприємств та стануть запорукою загального зміцнення економічних позицій України в умовах євроінтеграції.

Мета статті є дослідження та розробка шляхів підвищення міжнародної конкуреноспроможності підприємства на ринку міжнародних вантажних перевезень.

Матеріали і методи. Для досягнення поставленої мети використано широкий інструментарій загальноприйнятих методів наукового дослідження, а саме: структурно-логічний (для дослідження послідовності процесу аналізування конкурентного середовища транспортно-логістичних підприємств на ринку міжнародних вантажних перевезень); метод системного і статистичного аналізу (для аналізування методичних підходів до оцінювання міжнародної конкуреноспроможності); аналітичний і порівняльний аналіз (для оцінки міжнародної конкуреноспроможності підприємства на ринку міжнародних вантажних перевезень); графічний і табличний (для ілюстрації динаміки явищ і процесів, що стосуються питань формування міжнародної конкуреноспроможності транспортно-логістичних підприємств).

Виклад основного матеріалу. Інтегрування економіки України у світове господарство, її участь у різних видах міжнародного співробітництва спричинили дослідження сутності, основних чинників впливу та оцінки міжнародної конкуреноспроможності підприємства. Питання міжнародної конкуреноспроможності є досить актуальним для тих підприємств, сфера виробничої та фінансово-господарської діяльності яких розповсюджується на зарубіжні країни.

У сучасних умовах турбулентного зовнішнього середовища основним критерієм успішного функціонування суб'єктів господарювання на світовому ринку вантажних перевезень є рівень їх конкуреноспроможності. Конкуреноспроможність транспортно-логістичного підприємства на світовому ринку формують його здібності та компетентності, які можуть стати конкурентними перевагами, які є підґрунтям для міжнародної конкуреноспроможності підприємства.

Конкуреноспроможність підприємства – інтегральна система взаємопов'язаних елементів, об'єднаних в єдине ціле для підтримання існуючих і створення нових конкурентних переваг з метою досягнення власних стратегічних цілей, адаптації та розвитку на основі розробки та реалізації стратегій конкуреноспроможності, закріплення позицій на певному ринку у конкретний період при визначеному впливі зовнішнього середовища [6, с. 175].

На сьогодні загальноприйнятого визначення міжнародної конкурентоспроможності підприємства не існує. На нашу думку, міжнародна конкурентоспроможність підприємств – стан ресурсно-технологічної, просторово-темпоральної, інституційної, соціально-когнітивної й інформаційної складових системи міжнародної економічної діяльності підприємства, здатність підприємства забезпечувати стійкі міжнародні конкурентні позиції та змінювати намічений режим фінансово-господарського функціонування в процесі адаптації до впливом зовнішнього середовища з метою розвитку вже наявних або створення нових конкурентних переваг та конкурентних позицій.

Ринок міжнародних вантажних перевезень дуже чутливий до економічних криз. Динаміка вантажообігу за 2006–2021 рр. представлено на рис. 1. В цілому спостерігається тенденція до поступового зростання вантажообігу до 2019 року. Однак, ринок вантажних перевезень дуже чутливий до економічних криз. Значне падіння вантажообігу спостерігається у кризовий 2009 рік та, починаючи з 2014 р. та в 2020 р. (під впливом COVID-19 та карантинних обмежень на міжнародні автомобільні вантажні перевезення).

Проаналізувавши динаміку вантажообігу, доцільно зазначити, що даний сектор економіки динамічне зростає та має значні перспективи для подальшого розвитку. Оцінку впливу зовнішніх факторів проведемо за допомогою PEST-аналізу (табл. 1).

На конкурентоспроможність транспортно-логістичної компанії впливає безліч факторів, однак, найбільш вагомими з них є політична стабільність країни, особливо в умовах російської збройної агресії проти України. Також визначальними факторами є державне регулювання міжнародних вантажних перевезень.

Серед економічних факторів значну питому вагу займають економічне зростання країни та рівень інфляції. Технологічні інновації оптимізації транспортної логістики за рахунок впровадження GPS-моніторингу та технологічні зміни вантажних перевезень чинять неабиякий вплив на фінансово-господарську діяльність транспортно-логістичних компаній на ринку міжнародних вантажних перевезень.

Аналіз міжнародної конкурентоспроможності представимо на прикладі компанії ТОВ «ЕТЕРНА ЛЕГАЛ ГРУП», яка працює на українському і міжнародному ринку транспортно-логістичних послуг, пропонуючи комплексне рішення логістичних задач клієнта, починаючи від транспортування вантажу і закінчуючи побудовою та координацією повної Supply Chain, що включає в себе всі етапи руху товаропотоку до кінцевого споживача.

Ринок транспортних послуг є висококонкурентним. Станом на початок 2022 року кількість підприємств-перевізників вантажів автомобільним транспортом сягала 8,8 тис. Основними конкурентами ТОВ «ЕТЕРНА ЛЕГАЛ ГРУП» є: ТОВ «МАРИН ХОЛДИНГ»; Trans Star; DELLA.

Багатофакторна конкурентоспроможність ТОВ «ЕТЕРНА ЛЕГАЛ ГРУП» на ринку міжнародних вантажних перевезень представлено на рис. 2.

Таким чином, на першому місці знаходиться основний конкурент ТОВ «ЕТЕРНА ЛЕГАЛ ГРУП» – Trans Star.

Найбільш розповсюдженим методом визначення міжнародної конкурентоспроможності підприємств є методика, заснована на теорії ефективної конкуренції. Дана методика була використана для оцінки рівня міжнародної конкурентоспроможності ТОВ «ЕТЕРНА ЛЕГАЛ ГРУП» в 2021 році.

Зведена таблиця оцінки міжнародної конкурентоспроможності транспортно-логістичних

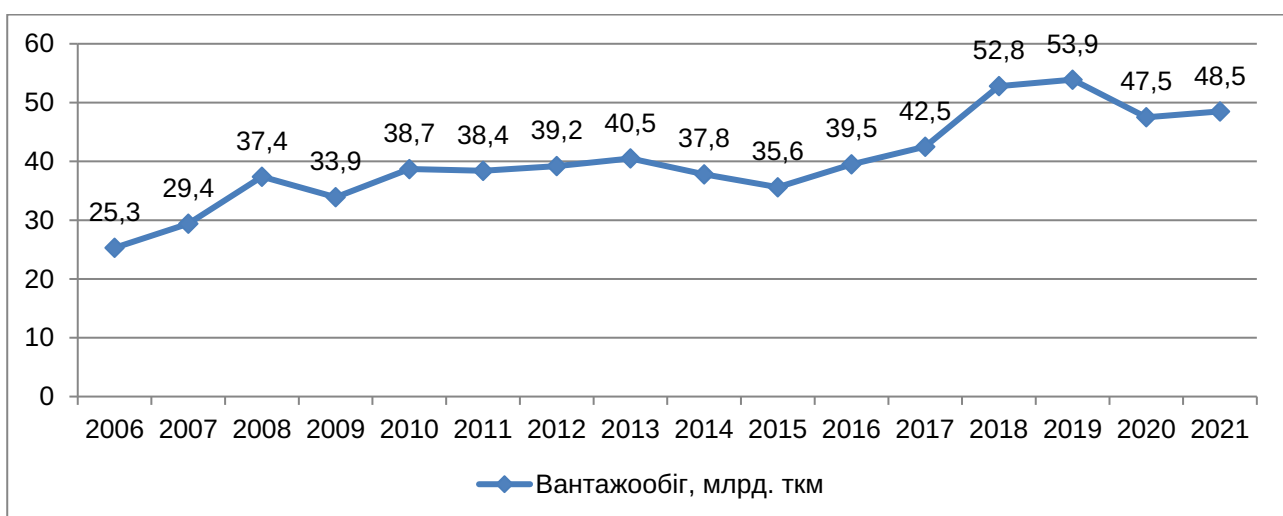

Рис. 1. Динаміка вантажообігу за 2006–2021 рр., млрд ткм

Джерело: складено за даними Державної служби статистики [11]

Таблиця 1

Зведена таблиця PEST аналізу підприємств на ринку міжнародних вантажних перевезень

Політика		Технологія	
Політична стабільність країни	0,13	Технологічні інновації оптимізації транспортної логістики за рахунок впровадження GPS-моніторингу	0,12
Державне регулювання ринку вантажних перевезень	0,12	Технологічні зміни вантажних перевезень	0,12
Міжнародний стан	0,12	Державна технологічна політика у сфері вантажних перевезень	0,11
Ефективна робота законодавчої влади	0,11	Значні тенденції в галузі НДДКР,	0,09
Валютне регулювання	0,09		
Разом	0,57	Разом	0,44
Соціум		Економіка	
Зміна в базових цінностях;	0,09	Динаміка економічного зростання	0,12
Зміна в рівні і стилі життя;	0,08	Рівень інфляції в країні	0,12
Ставлення до безпеки вантажних перевезень	0,08	Курс обміну валют;	0,11
Демографічні зміни;	0,05	Рівень зайнятості;	0,06
Зміна структури доходів;	0,05	Кредитна політика в країні;	0,05
Разом	0,35	Разом	0,46

Джерело: складено автором за експертними оцінками

Рис. 2. Багатокутник конкурентоспроможності ТОВ «ЕТЕРНА ЛЕГАЛ ГРУП» на ринку міжнародних вантажних перевезень

Джерело: розраховано за експертними оцінками

Таблиця 2

Зведена таблиця оцінки міжнародної конкурентоспроможності транспортно-логістичних послуг ТОВ «ЕТЕРНА ЛЕГАЛ ГРУП» на ринку Європи

Міжнародна конкурентоспроможність за показниками	Рівень показника ТОВ «ЕТЕРНА ЛЕГАЛ ГРУП»	Середнє значення по ринку Європи	Відхилення рівня показників в ТОВ «ЕТЕРНА ЛЕГАЛ ГРУП» від середнього значення в Європі, +/-
Ефективності використання ресурсів (ЕР)	38,07	40,6	-2,53
Фінансового положення (ФП)	1,03	1,05	-0,02
Ефективності управління надання транспортно-логістичних та брокерських послуг (ЕЗ)	10,0	11,11	-1,11
Якості транспортно-логістичних послуг(КТ)	0,9423	1,006	-0,0637

Джерело: розраховано автором самостійно

послуг ТОВ «ЕТЕРНА ЛЕГАЛ ГРУП» на ринку Європи представлена в таблиці 2.

Розрахунок міжнародної конкурентоспроможності транспортно-логістичних послуг ТОВ «ЕТЕРНА ЛЕГАЛ ГРУП» та середньої на ринку Європи здійснюється за наступною формулою:

$$KKO = 0,15EO + 0,29ФП + 0,23 ЕЗ + 0,33 КТ \quad (1)$$

$$KKO = 0,15 \cdot 38,07 + 0,29 \cdot 1,03 + 0,23 \cdot 10,0 + 0,33 \cdot 0,9423 = 8,62$$

$$KKO_{сер} = 0,15 \cdot 40,6 + 0,29 \cdot 1,05 + 0,23 \cdot 11,11 + 0,33 \cdot 1,006 = 9,28$$

Проведені комплексні розрахунки міжнародної конкурентоспроможності транспортно-логістичних послуг ТОВ «ЕТЕРНА ЛЕГАЛ ГРУП» за методикою ефективної конкуренції показали, що досліджувана транспортно-логістична компанія має конкурентоспроможність нижче середньої конкурентоспроможності на ринку Європи. Згідно з отриманими результатами показники конкурентоспроможності транспортно-логістичних послуг на міжнародному ринку вантажних перевезень ТОВ «ЕТЕРНА ЛЕГАЛ ГРУП» та ТОВ «МАРИН ХОЛДИН» виявилися гіршими в порівнянні з базовими транспортно-логістичними послугами міжнародної компанії LKW WALTER (Німеччина).

Нами пропонуються наступні заходи щодо підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємства ТОВ «ЕТЕРНА ЛЕГАЛ ГРУП»:

1. Створення єдиного логістичного центру на території країни основного експорту транспортно-логістичних послуг – Німеччина.

2. Експортний маркетинг:

– прийняття участі в міжнародній виставці «TRANSPORT LOGISTIC 2022» (Німеччина, Мюнхен);

– прийняття участі у європейській конференції з автомобільних вантажоперевезень «INTERNATIONAL ROAD FREIGHT» і конференції з логістики автомобільних перевезень «GOOD LOGISTICS»;

– реклама Instagram, Facebook і Google Ads.

3. Професійний розвиток персоналу (курси підвищення кваліфікації «Транспортна логістика VIP міжнародні вантажні перевезення, професійна підготовка митних брокерів та декларантів»).

Висновки і пропозиції. Міжнародна конкурентоспроможність підприємств – стан ресурсно-технологічної, просторово-темпоральної, інституційної, соціально-когнітивної й інформаційної складових системи міжнародної економічної діяльності підприємства, здатність підприємства забезпечувати стійкі міжнародні конкурентні позиції та змінювати намічений режим фінансово-господарського функціонування в процесі адаптації до впливом зовнішнього середовища з метою розвитку вже наявних або створення нових конкурентних переваг та конкурентних позицій. Можливостями підвищення конкурентоспроможності транспортно-логістичних підприємств на міжнародному ринку вантажних перевезень є збільшення географії експорту митно-брокерських і транспортно-логістичних послуг, розширення спектру послуг ЗЕД, реалізація повномасштабної маркетингової програми просування митно-брокерських і транспортно-логістичних послуг, впровадження супутникових систем навігації для здійснення контролю за міжнародними перевезеннями, впровадження транспортних рішень, що відповідають вимогам щодо охорони навколишнього середовища, завдяки широкій сітці маршрутів комбінованих перевезень в країнах Європи.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Минко Л. М. Сутність і складові поняття конкурентоспроможності підприємства. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2018. Т. 21. № 1. С. 86–92.
2. Мерчанський В. В. Конкурентоспроможність підприємства та управління стратегією його розвитку : моногр. Харків : Економіка та право, 2018. 156 с.
3. Павлова В. А. Конкурентоспроможність підприємства: оцінки та стратегія забезпечення. Дніпропетровський ун-т економіки та права. Д.: Видавництво ДУЕП, 2019. 276 с.
4. Тягунова Н. М. Конкурентоспроможність підприємств : моногр. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2017. 154 с.
5. Вербицька Г. Оцінка конкурентоспроможності підприємства. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. № 1. С. 69–78.
6. Білоусова С. В. Конкурентоспроможність суб'єктів господарювання. *Бізнес-навігатор*. 2018. № 3(15). С. 172–183.
7. Романко Є. В. Управління міжнародною конкурентоспроможністю як фактор успіху сучасного підприємства. *Молодий вчений*. 2019. № 2. С. 70–74.
8. Піддубна Л. І. Концепція предметно-методологічного оновлення та розвитку теорії міжнародної конкурентоспроможності підприємства. *Економіка розвитку*. 2018. № 1(53). С. 52–59.
9. Андросова Т. В., Чернишов Л. О. Методика оцінки міжнародної конкурентоспроможності підприємства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2018. Вип. 2. С. 189–197.
10. Колесник Ю. В. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємств : інформаційно-аналітичний бюлетень. Київ, 2017. С. 13–17.
11. Державна служба статистики URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 24.04.2022).

REFERENCES:

1. Minko L. M. (2018) Sutnist i skladovi ponyattya konkurentospromozhnosti pidpriyemstva [The essence and components of the concept of enterprise competitiveness]. *Scientific works of the National University of Food Technologies*, vol. 21, no. 1, pp. 86–92.
2. Merchanskij V. V. (2018) Konkurentospromozhnist pidpriyemstva ta upravlinnya strategiyeyu jogo rozvitku [Competitiveness of the enterprise and management of its development strategy]. Kharkiv: Ekonomika ta pravo. (in Ukrainian)
3. Pavlova V. A. (2019) Konkurentospromozhnist pidpriyemstva: ocinki ta strategiya zabezpechennya [Competitiveness of the enterprise: assessments and security strategy]. Dnipropetrovsk: Dnipropetrovskij un-t ekonomiki ta prava. (in Ukrainian)
4. Tyagunova N. M. (2017) Konkurentospromozhnist pidpriyemstv [Competitiveness of enterprises]. Poltava: RVV PUET. (in Ukrainian)
5. Verbicka G. (2019) Ocinka konkurentospromozhnosti pidpriyemstva [Assessment of the competitiveness of the enterprise]. *Ternopil National University of Economics*, vol. 1, pp. 69–78.
6. Bilousova S. V. (2018) Konkurentospromozhnist sub'yektiv gospodaryuvannya [Competitiveness of economic entities]. *Business navigator*, vol. 3(15), pp. 172–183.
7. Romanko Y. V. (2019) Upravlinnya mizhnarodnoyu konkurentospromozhnistyu yak faktor uspihu suchasnogo pidpriyemstva [Management of international competitiveness as a factor of success of a modern enterprise]. *Young scientist*, vol. 2, pp. 70–74.
8. Piddubna L. I. (2018) Konceptiya predmetno-metodologichnogo onovlennya ta rozvitku teorii mizhnarodnoyi konkurentospromozhnosti pidpriyemstva [The concept of subject-methodological renewal and development of the theory of international competitiveness of the enterprise]. *Development economics*, vol. 1(53), pp. 52–59.
9. Androsova T. V., Chernishov L. O. (2018) Metodika ocinki mizhnarodnoyi konkurentospromozhnosti pidpriyemstva [Methods for assessing the international competitiveness of the enterprise]. *Economic strategy and prospects for trade and services*, vol. 2, pp. 189–197.
10. Kolesnik Y. V. (2017) Upravlinnya mizhnarodnoyu konkurentospromozhnistyu pidpriyemstv: informacijno-analichnij byuletен [Management of international competitiveness of enterprises]. Kyiv: Pravo. (in Ukrainian)
11. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2022) Dinamika vantazhoobigu [Dynamics of cargo turnover]. Kyiv: Informatsiino-analytichne ahentstvo.